
 CAPUT II.

 De morbis capitis.

SECTIO I.

Apoplexia.

Pag. 34. l. 5. *Congeneres sunt plerique capit-
 tis morbi.*] Quo clarius autem intelligen-
 tur ea, quae ad veram hujusmodi morborum
 cognitionem, naturam & sanationem perti-
 neant, consulendae sunt in primis praelectio-
 nes medicae in Theatro Collegii medicorum
 Londinensium habitae a Thoma Lawrence M.
 D. Collegii ejusdem Socio & Praefide dignis-
 simo.

In his enim praelectionibus eruditissimis,
 Lector deprehendet Apoplexiam & ejusmodi
 morbos, ex quibus corpora vel sopore victa
 vel sensu privata fiunt, accurate descriptos,
 & divisione forsan perfecta in proprios ordines
 redactos, adjunctâ simul singulis apta medendi
 ratione. Quocirca pauca tantum usu explora-
 ta, & ad hanc rem pertinentia adjicienda ha-
 beo.

Pag. 34. l. 7. *Quorum praecipuus est apoplexia.*] Homo apoplexia corripitur dicatur, quando sub specie somni profundi, stertentis, ex improvise plerumque corruit, omnibus ejus actionibus animalibus derepente abolitis, vitalibus interea non solum salvis manentibus, sed ut plurimum praeter morem se fortius exerentibus.

Pag. ead. l. 20. *Illam sanguineam, hanc pituitosam.*] Haec divisio licet non perfecta, praxi tamen sufficit, utpote reliquas species, viz. a Polypo, & caeteris ejusdem generis, orientes, sese omnes insanabiles esse comprobavit experientia. A causa priori, scilicet sanguineâ, advenire cognoscitur hic morbus ipso corporis habitu calido, plethorico, vultus & oculorum labiorumque rubore, vitae consuetudine quâcunque praegressa, quae sanguinis motum accelerare & ejus molem rarefacere valeant, pulsu plerumque forti & tardo, respiratione profunda, rara, forti, stertente.

Dignoscenda est etiam altera pituitosa hujus morbi species a sanguineâ, frigido, pituitoso, cachectico corporis habitu, colore pallido cutis, pulsu tardiore, corpore crasso, pingui, inertis, animique pigritia & stupore.

Pag. 35. l. 13. *Sanguinea autem detractiones sanguinis.*] Si omnia quidem auxilia, quae paulo post a nostro auctore merito proposita sunt, parum aut nihil proficiant, & adhuc urgeat

geat sanguinis redundantis copia diminuendae necessitas; huic fini consequendo nihil aptius reperitur, quam si, demissis in aquam tepidam cruribus, fiant ligaturae femoribus venas tantum comprimentes, hisque tumentibus, ac dein incisis, sanguinem detrahere oportet; sin ea res frustra fuit, scarificatione profundâ, & cucurbitularum ope, reclusis venis copiosè profluere sinendus est sanguis, & tandem, ut nihil desit, quo plethora, ad capitis vasa minuat, transversim secanda est vena Frontalis dicta.

Pag. 35. l. 15. *Pituitosa purgationes per alvum.*] Non raro autem evenit, aegrum prostratum adeo omnino stupidum se exhibere, ut remedia cathartica per os fumere nequeat, quo casu clyster acris statim injiciendus est, eo-que rejecto, alius atque alius serie continuandus, donec horum ope assidua excitetur diarrhoea. In hujusmodi casibus, non omissis caeteris mihi optimo cum successu inservire solet hicce clyster.

℞. Pil. e Colocynth. simpl. ℥ii. Vin. Antimon. ℥iii. Aquae Alexiter. simpl. ℥ii. m.

Pag. 36. l. 5. *Arteriarum in temporibus inciso.*] Revera non multum commodi ex arteriarum in temporibus incisione capiet aeger, ipsam autem arteriam temporalem dictam, arte chirurgicâ aperire necesse erit, & exinde multum sanguinis detrahere convenit. Si hac exi-

na-

nanitione fretus etiam opem atque auxilium ferre speret medicus.

Pag. 36. l. 18. *Vesicatoria etiam capiti.*] Si hisce stimulis per aliquod tempus applicatis, nec voto respondentibus, nequaquam excitetur aeger, subsequentem medendi rationem aliquando bene cessisse compertam habeo, nimirum vesicatoriis primis amotis, cucurbitulae cum scarificatione admovendae sunt, & deinde vesicatorium recens de novo imponere oportet, quod pannis calidis aut tegulis calefactis promptissime in actionem excitandum est, quippe in summam ad ea, quae quaerit medicus, proficiet.

Pag. ead. l. 23. *Sensus enim fibrarum in nervis fere deperditur.*] Idcirco non alienum erit notare, quod in aestimandis prostrati attoniti viribus, non aequae considerandae sunt praesentes ac praegressae, & qualis fuit aegri status ante morbi accessum. Largas enim semper postulat exinanitiones, eosque homines prae caeteris aggreditur, quibus diaeta plenâ, lautâ, calefaciente, liquoribus spiritibus vinosi divitibus, seipsum reficere, & molliter curare pulchrum fuit.

Insuper in curatione hujus morbi, seu de ortu sanguineo, seu pituitoso, minime praetereundum est, quod quo magis sub ipsum paroxysmum crescat fortitudine pulsus, eo plerumque malum sit deterius, atque ideo necessario

fario requiruntur exinanitiones, dum humorum solutionem promovere, & impedimenta tollere molimur.

Cum igitur apoplexia, quam fortem vocavit Hippocrates, sit insanabilis, & altera, quam levem dixit, sit, ut ipse monuit, curatu admodum difficilis; summis certe viribus obnitendum est, ut morbo adeo periculosissimo, omnis, quantum fieri possit, praeclusus sit aditus.

Quocirca sanguis mittendus est ter quaterve in anno, aut si plethorae sanguineae adsint signa, forsan saepius; interposita simul aliquando alvi subductione, vel medicamentis, quibus Mercurii dulcis sublimati portio aliqua inest, aut saltem iis purgantibus peractâ, quae crassos humores attenuare, & superfluos simul e corpore educere pollent.

Mensibus igitur aestivis aquas minerales ex fontibus apud Scarborough, Cheltenham, aut Harrogate, prout postulet corporis habitus bibere, his quam maximè prodest.

Ulcers etiam, quibus fonticuli nomen afficitur, ampla & profunda pro ratione loci sub occipitio, in scapulis & femoribus, scalpello, vel inustione facta, excitanda sunt, & servanda diu.

Vitare insuper debet quisquam in hunc morbum pronus calefacientia omnia, ingluviem, crapulam, exercitationes nimias, praecipue subitaneas & violentas, omnia humores sursum attrahentia, caput impletia, ut sunt vomitus,

mitus, balnea frigida, somnus multus, aliaque similia.

SECTIO. II.

Paralyfis.

Pag. 37. l. 12. *Nullus jam sanguinis missio-
nibus locus.*] Licet autem, quod saepissime
fiat, ut apoplexia in paralyfin desinat, tamen
operae pretium erit, dispicere, num ab ea
praegressa ortus sit morbus; quo casu, si suf-
ficientes fuerint exinanitiones, non mirum est,
ut vires, aegri novas non sinant instituendas.

Tentanda igitur hujus mali curatio iis solis
medicamentis, quibus liberior sanguini resti-
tuendus sit circuitus, calidis scilicet vel tem-
peratis pro natura aegri, frictionibus cum re-
mediis nervinis dictis, emplastris stimulantibus
& resolventibus ad mali originem applicatis.

Sedes haec autem nemini quidem dubia esse
potest, qui functionem laesam, & nervi cur-
sum & distributionem, alteram alteri compa-
rare polleat.

Interea dum haec fiant, alvi purgationem
catharticis medicamentis pauxilla Mercurii dul-
cis sublimati portione conjunctis instituere,
vomitusve, ex iis quibus Antimonii potesta-
tes insint, semel scilicet singulis vel alternis
heb-

hebdomadis elicere, ut plurimum haud alienum erit. Haec profecto de hujusmodi paralyfi dicta sufficiant.

Medicis autem ab omni aevo notum fuit, aliam esse paralyfin, non ob hoc malo ovo progeneritam, & quae, non minus quam apoplexia ipsa hominem extemplo adoritur, & aliquando, praeter caput, totum corpus, aliquando alterutrum latus, nunc brachium, nunc crus invadit; quo fit, ut pro ratione partis affectae, sensus & motus derepente aboleantur.

Paralyfin autem hanc repentinam ab omni causa ad apoplexiam gignendam propensa exoriri verisimile est; modo partem aliquam singularem cerebri, aut spinalis medullae, vel nervum quemlibet ita afficiat, ut communicatio a cerebro aut medulla spinali, ope nervi, quaecunque illa sit, ad partem affectam impediatur.

Et revera tale malum in praesentia, & ante oculos se exhibere dicatur, quodocunque pars aliqua laxa motus impotentiam conjuncta, nulloque nixu voluntatis vel vitae superanda adsit. Sensus etiam nonnunquam ex toto perit, saepe tamen obtusior, & cum stupore, aliquando & cum quodam doloris sensu, quasi ex aculeis orto, levis adhuc restat.

Illud tamen opus est monere, duas hujus morbi, ut apoplexiae praegressae, praecipuas species a scriptoribus medicis memoratas esse, unam scilicet sanguineam ex sanguine nimis abundante, & impetu nimio per arterias propulso; alte-

alte-

alteram pituitofam ex humoribus lentis, glutinofis, nimis debili motu circumactis, enatam eſſe affirmarunt. Idcirco apoplexiam & paralyſin, praeter eam, quae à luxatione articulorum, contuſione, tumore, ictu, lapſu ab alto, aliisve ſimilibus cauſis originem ducat, tanquam congeneres morbos in eadem trutina ſuſpendere ſolent.

Hae quidem duae ſpecies ex ſignis, in motis ad apoplexiam ſpectantibus, jam antea recenſitis, facile dignoſci poſſunt; & idonea partium affectarum ratione habitâ, curationem apoplexiae leviori omnino congruam poſtulant.

Hoc autem ſingulare & notabile habet hic morbus, quod externae applicationes partium reſolutarum vigori conciliando inſervientes, ſe ex majori uſu eſſe innotescant, quam in apoplexia ſingulari, cui parum prodeſſe videntur.

Utiliora etiam quam in apoplexia inveniuntur medicamenta vomitum proritantia, quae morboſis paralyticis, interdum fauſte ſingulis hebdomadis, exhiberi poſſint.

Reſtat tandem animadverſione dignum, paralyticam alicujus membri impotentiam penitus dignoſci poſſe, ab ea, quae ejus contractioni, vel nervorum diſtentioni originem debeat, ex facilitate, quâ hujusmodi membrum adſtantis manu quaquaverſum movendum ſit, nullo apparente renixu, niſi a partis pondere, nulloque in motu dolore; quod in membris contractis aut

con-

convulsis longe aliter se habere expertum est.

Pag. 38. l. 7. *Calidae vero immersiones.*] Longe discrepat haec Autoris sententia a veterum praxi & doctrina, antiquis enim medicis mos erat, Paralyfi detentos in balnea calida demittere, urticis verberare, & dein dolores & tremores excitando, se vasa obstrueta referare, & nonnunquam ad bonos exitus vota concepta ducere posse, tradiderunt.

Pag. 39. l. 3. *Saepe longus.*] Alia certe tentanda est medendi ratio in eo morbi statu, quo membrum irritis omnibus remediis praedictis, adhuc resolutum maneat. Quocirca ad remedia potentissime sudorem elicentia confugiendum est, implendo corpus decocto Guiaci ad libras tres vel quatuor quotidie assumpto per tres dies, dein quarto quoque die in vaporario, vel ope vaporum ex spiritu vini accenso in lecto excitetur sudor, adhibitis simul frictionibus validis aromaticis, tum praesente sudore, tum aliis etiam temporibus, iis praecipue in locis, quibus situm est malum, ut et balnea calida herbis cephalicis aromaticis, stimulantibus & similibus comparata, quae per dies aliquos ad eandem rem uti possint, & demum lecti vel vaporarii auxilio sudorem evocare nitendum est, atque haec artificia prae caeteris curandi modis ad hunc morbum longum & contumacissimum debellandum non parum profuisse comperi.

 S E C T I O I I I .

Epilepsia & Vertigo.

Pag. 39. l. antepen. *Saeplissime ventriculi magis.*] Priusquam seu morbi comitialis, quem fecentes auctores epilepsiam potius nominare exoptaverunt, seu vertiginis ulla aggredienda est curatio, sedulo dispicere oportet, quâ in parte sit vitium; eo quod omnes hujus morbi species, quae profecto sanari possint, ab alio aliquo morbo derivandae sunt, cujus vi, vel in cerebrum ipsum, vel in nervos, fit irritatio nimia, & inde distentio vel omnium nervorum, vel aliquorum membrorum, maxime pro ratione situs peccantis materiae. Hoc itaque morbo sublato cessabit malum; nec aliter, utcumque medicamentis antiepilepticis dictis tractetur.

Hoc autem in loco, non ab re erit notare ea signa, quibus praesentibus morbum comitalem à vitio ipsius cerebri imprimis affecti, vel à malo quodam in aliis corporis partibus sito, ortum suum ducere cognoscamus.

Prisci scriptores universi, & quamplurimi ex recentioribus, morbum comitalem prioris ordinis, titulo idiopathici insigniverunt, licet veritati multo magis consentaneum fuisset, eum sub sympathico collocasse; utpote communi omnium consensu in culpâ est vitium aliquod subsequenter perquam affine; nimirum cranii
 ossa

ossa tumida, aculeata, aut praeter naturam sita, pus, sanies, & innumera ejusmodi, quae cerebrum premere, lacerare, pungere, corrodere aut corrumpere valeant.

His autem signis se innotescit morbus comitialis idiopathicus dictus. Adfunt enim perpetuò in capite, vel gravitas, dolor, calor, vertigo, oculorum scintillatio, aliave similia, quae ab oppresso vel laeso cerebro oriuntur. Hujusmodi certè aegri, quibus re ipsa se male habeat cerebrum, symptomata praedicta semper comites habent; & ab omni causa, qua, crescente impetu circumfertur sanguis, recurrentes patiuntur paroxysmos, maxime sub adventum novae vel plenae lunae.

Frustra, imo noxie his exhibentur medicamenta antiepileptica dicta, quae omnia sanguinis calorem & circuitum valde adaugent. Moderatam autem alvi subductionem, triduo aut circiter ante lunationes exhibenda, nonnunquam praecaveri possint hujus morbi paroxysmi, ut & missione sanguinis. Cautione tamen hic opus est, ne jam memorata exinanitio ad consuetudinem adducta sit, utpote vires nimis exhaurire solet.

Ut morbus autem in posterum praecaveatur; id primum medico tentandum est, quid valeant ulcera in locis commodis; scilicet, in scapulis, femoribus, & pone aures, candentibus ferramentis, scalpello, acu filum ducente, aut erodentibus medicamentis, manu chirurgi, admovendis, excitanda; ut horum ope,

humorum moles cerebrum gravans alio derivari possit.

Interea confitendum puto, hanc speciem rarissime medicinam admittere posse, nisi ex simplici plethora, aut citâ humorum inflatione ortum habeat; unde doloribus primum excitatis, nervorum & membrorum distentiones subsequi solent.

Ex habitu calido, & vultu pleno rubro, oculis rubris, & pulsu tardo in paroxysmorum intervallis, certè liquet, morbum comitalem primæ causæ, scilicet plethoræ adscribendum esse, quo casu sanguinis missione, purgationibus per alvum, prout postulet occasio, repetendis, & idoneis forbitionibus pro maxima parte sanari potest.

Altera autem ut plurimum ponit concitatum sanguinis motum & acrimoniam auctam nimis, ex prava vivendi constitutione, ebrietate, violentis corporis exercitationibus, &c. Sanatur exinanitionibus & derivantibus prædictis, adjectis simul diæta & medicamentis, quæ humores leniendi & demulcendi vim habeant.

Qui ebriosi, qui liquores vinosos jejuno stomacho ingurgitantes, vitam immundam agunt, in hanc speciem tanquam in calamitatem communem plerumque incidunt.

Ad tales autem aegros sanandos, si adhuc juvenes, aut viribus adhuc valentes, maxime confert medendi ratio jam antea exposita; plerumque vero nimis debilitantur hujusmodi epileptici ante morbi accessionem, & quod pejus

pejus est, temulentam vivendi consuetudinem raro relinquunt: In aliis frustra fere expectatur sanatio.

Ad hunc ordinem idiopathicum jure referenda sit illa hujus morbi species, quae viros aggreditur, qui sibi ipsis vacuas desumpserunt Athenas, & studiis totos dies & noctes se dedere; idque sit partim propter statum cerebri plus aequo astrictum, & nimiam spirituum vulgo dictorum animalium dissipationem, partimque propter languidum nimis liquidorum circuitum, quo lentescit sanguis, & in cerebri cavitatibus haeret. His pulsus tardus & obscurus est, & facies pallida, & hyeme pejus se habent.

Sanatur haec morbi species detractio sanguinis, & moderata alvi subductione, subinde repetenda; datis in intervallis medicamentis attenuantibus, parca portione diu assumendis; qualia sunt radix Valeriana sylvestris, Cinnabar, Chalybs, & saponis, ut & equitatione, animi laxitate, & similibus.

Missio autem sanguinis in his major esse non debet, quam ut humoribus, seu rarefcentibus seu tenuioribus redditis, spatium idoneum compareretur, nisi ob magnam paroxysmi vehementiam timeantur apoplexia, aut vasa rupta.

Hujusmodi aegri praeter signa descripta frequenter annulum lividum sub oculis & circa os habent ante adventum paroxysmi, maxime vero post ejus discessum ex stagnante sanguine in vasis laxis & imbecillibus orto.

Cum autem mihi sat erit, haec de morbo

comitiali idiopathico monuisse; superest nunc, ut de altera specie sympathica dictâ nonnulla traderem.

Epilepsia sympathica ex infinitis fere causis ortum habere potest, quae diligenter perquirenda, ut ad mali sedem quam proximam applicentur remedia.

Causae autem, quae partes praecipuas agunt in hoc morbo, sunt in infantibus retentio stercoreis, dura nimis coagulatio lactis, humores acres & acidi tormina excitantes, dentitio, rusiones & irritationes à lumbricis, variolae, dolores omnes violenti utcunque nati. In iis aetatis paulo grandioris, prae caeteris vermes, irritationes ab assumptis crudis, acidis austeris, calor ingens, motusque nimius, expletio nimia ventriculi, & similia. In iis ad pubertatem accedentibus, ipsa pubertatis irritatio, veneris appetentia, aliaque similia. In virginibus eadem, ut & mensium defectus, horum suppressio, fluor albus, passio hysterica. In mulieribus eadem, ut & mensium, sanguinis, aut aliusmodi humoris, sive à naturâ, sive arte profectum profluvium nimium, aut inimica suppressio, affectus animi ingentes, ut terror, metus, & similia. In viris ebrietas praecipue ope liquorum, quibus spiritus vini praepollet, motus validus & calor nimius, febres, dolores ingentes, praecipue capitis, materies podagrica intempestive retrocedens, & superiora occupans, haemorrhoidum, ulcerum & similibus suppressio, plethorâ, aliaque ejusmodi quamplurima.

In

In omnibus, autem horum, retentio puris, saniei, vel humorum acrium alicubi stagnantium coactio, tales nervorum distentiones & morbum comitalem seu epilepsiam efficere possunt.

Hinc etiam patet, atque cautionis loco id minime praetermitti debet, quod paroxysmi in hac morbi specie circa novam plenamque lunam maxime oriri possint, ob inflationem turgidam humoribus inductam, licet minus certe, quam in priori specie idiopathica dicta.

In curatione autem epilepsiae ex sympathia ortae eradicari debet morbus primigenius, adjectis simul medicamentis, quae ad inordinatum spirituum animalium motum compescendum aptissima sunt; licet non directe ad primum morbum respiciant: Exempli gratia, si infans membrorum distentionibus tentatus sit, inquiri sedulo per signa variolarum, dentitionis, & torminum, an his laboret, aut alio quolibet morbo, qui nervos valide irritare potest, & hoc semel patefacto, distenta membra inde oriri maxime probabile est.

De epilepsia, prout id malum, auctorum consensu fere communi, sub nomine idiopathico & sympathico cognitum sit, satis dixisse videamur; sequitur igitur ut de quadam alia hujus morbi specie, cui, si quis idiopathicae verae nomen dabit, haud inepte id fiet, nunc quaedam dicenda.

Haec species ab ipsa nativa nervorum constitutione debili & infirma pendet, & puellis teneris, foeminisque delicatis maxime fami-

liaris est: Hinc fit, ut ob levissimas res in tremores agantur muscoli, & praeter voluntatem artus se convulsos exhibeant.

His omnibus, praecipue si obesae, frigidae, & melancholicae sunt temperationis, conveniunt medicamenta antihysterica & antiepileptica dicta, amara, chalybeia, equitatio, &c. si vero ad indolis haesticae naturam potius accedant, tunc lac asininum bibendum bis terve quotidie praebere opportunum erit, adjunctis ut plurimum spiritus cornu cervi guttis paucis, & dum haec fiant, idoneis intervallis, interponenda sunt & parca tantum portione assumenda medicamenta jam antea memorata, usque dum robustiores evadant.

Dignoscitur autem haec species a prioribus, eo quod nullo non tempore hujusmodi imbelles, seu viros, seu foeminas aggreditur, quoties ab *inexpectato quolibet eventu* licet levissimo, hisce animis incidat metus aut terror.

Hujusmodi vero ordinis quotquot sint, quibus tales adsint nervi natales, pulsum habent celerem & debilem, & ab exinanitionibus in pejus ruunt, nisi parcae admodum, potius quam modicae instituantur. Hujus autem rei ratio, ut mea fert opinio, hoc fundamento hititur, nimirum, acrimonia & tenuitate magis, quam lentore, & crassitudine, plerumque pollere humores, & revera hanc ob causam, ut opinor, evenit, quod lac asininum & similia lenientia & demulcentia adeo ad ea proficere possunt, quae in hisce morbis curandis inprimis
quae

quaerenda sunt, ut huic medendi rationi prae caeteris omnibus semper erit gloria palmae.

Tetanus.

Pag. 40. l. penult. *Validissima convulsio.*] In fede autem hujus mali invenienda, non raro accidit, multum lucis adducere nervorum tabulas. Etenim si aliquid irritans vel ex dolore, gravitate, &c. in nervi progressu vel ejus ramis se non manifestet, malum in cerebro vel spinali medulla haerere valde probabile est. Sin autem in ipsis nervis quodammodo laesis, revera adsit earum distentionum causa principalis, integram sanitatem denuo revocandam vix expectare fas est; nisi ipsi parti male affectae applicari possint medicamenta manu chirurgi, cui rarissime datur tuta potestas. Tentanda interea sunt ea in morbo comitiali nuper proposita, praecipue ulcera arte excitata, malo patenti quam proxime posita, ut & fots anodyni, si forsan horum ope leniatur dolor (qui hoc in casu necessario acerrimus est) aut materies foras tendere sollicitetur, & tandem evacuari possit.

